

EBEVEYNLERİNİN BAKIŞ AÇISINDAN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR GIFTED STUDENTS FROM THE PARENTS' PERSPECTIVES

Hilmi DEMİRKAYA¹, Orhan ÜNAL², İbrahim BOZAN³

Öz: Bu çalışmada çocukları Bilim ve Sanat Merkezinde (BİLSEM) eğitim alan anne-babaların üstün yetenekli çocuklara yönelik bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını çocukları BİLSEM'de eğitim alan 25 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan bazı sonuçlar şunlardır: Üstün yetenekli öğrenci ebeveynleri üstün yetenekli öğrencileri beceri-yetenek boyutu ve kişilik özellikleri boyutu olmak üzere iki alt temada tanımlamışlardır. Ebeveynlerin, çocuklarının geleceğine yönelik beklentileri incelendiğinde; yaşam biçimi, kişilik ve karakter gelişimine yönelik beklentiler, eğitim ve meslek hayatına yönelik beklentiler ve ülkesine ve insanlara karşı faydalı olmasına yönelik beklentiler olmak üzere üç alt tema ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin çoğunluğu çocuklarına sağlanan olanakların yetersiz olduğunu düşünürken, olanakların yeterli olduğunu düşünen ve bu konuda kararsız kalan ebeveynler de mevcuttur. Son olarak katılımcıların görüşlerine göre toplumun üstün yetenekli çocuklardan beklentileri beş alt temada ele alınmıştır: (1) ülkeye, topluma ve insanlığa faydalı olma, (2) üstün yeteneklilerden beklenti düzeyinin yüksek olması, (3) eğitim ve meslek hayatlarında çok başarılı olmaları, (4) toplumun üstün yetenekliler konusunda yeterli bilgi ve bilinç sahibi olmaması ve (5) üstün yeteneklilerden her şeyleri ile örnek bireyler olmalarına yönelik beklentiler.

Anahtar sözcükler: Üstün Yetenekli, Üstün Yetenekli Çocuk, Ebeveyn, Ebeveyn Bakış Açısı, Nitel Araştırma

Abstract: In this study, it was aimed to determine the point of view of parents whose children were educated at the Science and Art Center (BİLSEM) towards gifted children. Participants of the study are 25 parents whose children are educated at BİLSEM. The case study design, one of the qualitative research designs, was used in the study. The research data were collected through a semi-structured interview form and content analysis was used in the analysis of the data. Some of the results obtained based on the findings of the research are as follows: Parents of gifted students defined gifted students under two sub-themes, namely the skill-ability dimension and the personality traits dimension. When the expectations of the parents for the future of their children are examined; three sub-themes have emerged: expectations for personality and character development, expectations for education and professional life, lifestyle and expectations for to be useful to his or her country and people. While most of the parents think that the possibilities provided to their children are insufficient, there are also parents who think that the possibilities are sufficient and are undecided about this issue. Finally, according to the opinions of the participants, the expectations of the society from gifted children were discussed in five sub-themes: (1) being beneficial to the country, society and humanity, (2) having a high level of expectation from gifted people, (3) being very successful in their education and professional life, (4) the society not having enough knowledge and awareness about gifted people, and (5) they expect the talented to be exemplary individuals with everything.

Keywords: Gifted, Gifted Child, Parent, Parent Perspectives, Qualitative Research

Bu makaleye atf vermek için:

Demirkaya, H., Ünal, O. ve Bozan, İ. (2021). Ebeveynlerinin bakış açısından üstün yetenekli çocuklar, *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1671-1687.

Cite this article as:

Demirkaya, H., Ünal, O. & Bozan, İ. (2021). Gifted students from the parents' perspectives. *Trakya Journal of Education*, 11(3), 1671-1687.

¹ Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Antalya/Türkiye, e-mail: hilmi.demirkaya@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4456-580X

² Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun/Türkiye, e-mail: orhanunal07@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4604-6210

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Burdur/Türkiye, e-mail: ibrahimbozan7@gmail.com ORCID: 0000-0002-7666-6664

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Every child's first learning environment is the family, and children spend a significant part of their developmental period in the family. It has been emphasized in many studies that families play an effective role in the development process of gifted students, along with educational programs and educators (Altıntaş & İlğün, 2015; Bloom, 1985; Colangelo & Dettmann, 1983; Grusec & Danyliuk, 2014; Hertzog & Bennett, 2004; Hotge & Kemp, 2006; Ogurlu, 2016; Piirto, 1999; Rodriguez-Neviras, Cadenas, Borges & Valadez, 2019; Subotnik, Olszewski-Kubilius & Arnold, 2003). The family institution is one of the institutions without alternatives in education. The role of the family becomes even more important when it comes to the education of gifted students, about whom the society has too many false beliefs and thoughts (Özbay, 2013). Parents of gifted children have an important role in their children's development. Therefore, it is quite meaningful to determine the expectations of the parents, whose children continue to the Science and Art Center (BİLSEM), regarding the current situation and future of their children. This study was prepared to discuss the perspectives of the parents of gifted children towards gifted children from different angles. Within the framework of this main purpose of the study, answers were sought for four sub-purpose. How do gifted students' parents define gifted children? What are the expectations of gifted students' parents for their children's future? What are the opinions of gifted students' parents regarding the adequacy of the opportunities provided to their children? What are the opinions of the parents of gifted students regarding the expectations of society from gifted children?

Method

The case study design, one of the qualitative research designs, was used in the study and the study was modeled in a holistic single-case design (Type 1). The participants of the study consist of 25 parents whose children were educated at the Science and Art Center in Kepez, Antalya. In determining the participants, the criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was preferred. The research data were collected through a semi-structured interview form prepared by the researchers, and content analysis was used in the analysis of the data.

Findings

The findings obtained because of the analysis of the data are as follows. Parents of gifted students defined gifted children under two sub-themes as skill-ability and personality traits. The categories of "they are more talented and successful children than their peers" and "they are children who can look at things from different perspectives" came to the fore in the skill-talent sub-theme. When the expectations of the parents of gifted students for the future of their children were examined, the sub-themes of expectations for education and professional life and expectations for personality and character development came to the fore. Besides, it has been understood that some parents of gifted students expect that their children will be beneficial to their country and humanity. Most parents of gifted students think that the opportunities offered to their children are not sufficient. According to the parents, the main reason for this inadequacy is the inadequacies arising from the education and teaching system. Few of the parents stated that the opportunities offered to their children were sufficient. According to the parents, society expects gifted children to be beneficial to society first. In addition, parents think that society's expectations of gifted children are too much.

Discussion and Conclusion

Some of the results obtained based on the findings of the research are as follows: Parents of gifted students defined gifted students under two sub-themes, namely the skill-ability dimension and the personality traits dimension. However, the participants defined gifted children mostly under the sub-theme of skills and abilities. This finding is similar to the results of the studies prepared by Akkanat, Gökdere and Abu Kutlu (2015) and Altıntaş and İlğün (2015). When the expectations of the parents for the future of their children are examined; three sub-themes have emerged: expectations for education and professional life, lifestyle, expectations for personality and character development, and expectations for to be useful to his or her country and people. A significant portion of the parents participating in the study be in expecting their children to have values such as honesty and morality and to have a good profession

in the future. While most of the parents think that the possibilities provided to their children are insufficient, there are also parents who think that the possibilities are sufficient and are undecided about this issue. Similar to this result, there are studies in the literature that include the opinions of parents who think that the possibilities offered to their children are insufficient (Malone, 1975; Yoo and Moon, 1980). Most of the parents who think that the possibilities offered to their children are insufficient stated that these inadequacies are caused by the education and teaching system. Finally, according to the opinions of the participants, the expectations of the society from gifted children were discussed in five sub themes. Society's expectation of gifted children to be beneficial to their country and humanity and the high expectations of society's have from gifted children are two categories that stand out under this heading.

GİRİŞ

Alanyazında üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları ortak özellikler üzerine bir görüş birliğinin olmadığı ve oldukça heterojen bir grup olarak nitelendirildikleri ifade edilmektedir (Matthews & Yun Dai, 2014). Bununla birlikte alanyazında bu kavrama yönelik çeşitli tanımlar da yer almaktadır. Üstün yeteneklilik ve üstün yetenekli çocuk kavramlarına yönelik yapılan farklı tanımlamalar, bu kavramların dinamik yapısından kaynaklanmaktadır (Akarsu, 2001). Özellikle içinde yaşadığımız bilgi ve teknoloji çağında sahip olunması arzu edilen yeterlilik, beceri ve yetenekler çağın şartlarına göre hızla farklılaşmaktadır. Dolayısıyla hangi özelliklerin bireyi üstün yetenekli olarak tanımlayacağı da zamanla değişmektedir.

Koç (2016)'a göre üstün yeteneklilik belirli bir konuda üstün yetenek gösterme, üst düzey yaratıcı özelliklere sahip olma, belirli bir alanda görev sorumluluğu taşıma ve genel anlamda üstün beceri sergileme durumu olarak tanımlanabilir. Kirk ve Gallagher (1989) tarafından yapılan tanıma göre ise üstün yetenekli birey, zihinsel beceri, yaratıcılık, sanat ve liderlik gibi konularda üst düzey performans sergileyen ya da sahip olduğu kapasiteye ulaşma ve geliştirme hususunda akranlarıyla beraber devam ettiği eğitim ortamlarının yetersiz kaldığı, özel eğitime ihtiyaç duyan çocuk şeklinde tanımlanabilir. Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (1991) tarafından yapılan ve alanyazında kabul gören diğer bir tanıma göre üstün yetenekli çocuk; “genel ve/veya özel yetenekleri açısından, yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş çocuklardır”.

Üstün yetenekli öğrenciler yüksek öğrenme hızı, karmaşık problemleri anlama ve çözme kapasitesi, problemlerin çözümüne yönelik yeni stratejiler geliştirmede yüksek yeterlilik ve zihinsel erken olgunlaşma ile karakterize edilen bir takım bilişsel aktivitelere sahiplerdir (Van Tassel-Baska, 2013). Bu özellikler hızlı işleyen bellek, bilginin uzun süreli belleğe yerleştirilmesi ve kalıcılık yoluyla bilişsel performans yönetimini kolaylaştıran kapsamlı dikkat süreçleriyle açıklanabilir (Geake, 2009). Üstün yetenekli olmayan akranları ile karşılaştırıldığında, üstün yetenekli çocuklar yukarıda da belirtilen bilişsel noktalarda akranlarından ayrılmaktadır.

Üstün yetenekli öğrenciler, sahip oldukları yeteneklerinin ortaya çıkarılıp, bu yeteneklerin faydalı şekilde kullanılabilmesi için hem sınıf içinde hem de sınıf dışında akranlarından farklı birtakım eğitim taleplerine ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaç, normal sınıf ya da okullarda yürütülmekte olan eğitim faaliyetlerinin üstün yetenekli çocukların taleplerini karşılamada eksik kalmasından kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan üstün yetenekli öğrenciler normal gelişim gösteren ve ortalama yeteneğe sahip akranlarına sunulan eğitim faaliyetlerine katıldıkları durumlarda zaman zaman sıkılmakta ve motivasyon kaybı yaşayabilmektedirler (Ataman, 2003). Dolayısıyla üstün yetenekli öğrencilerin, eğitimlerini kendileri için hazırlanmış eğitim programları doğrultusunda ve benzer özelliklere sahip akranları ile aynı ortamda sürdürebilmeleri, nitelikli eğitimcilerle sahip olmaları onların eğitim süreçlerini daha faydalı ve işlevsel kılacaktır (Rodriguez-Neveiras, Cadenas, Borges & Valadez, 2019, s.1).

Her ülke kendi imkanları ve politikaları doğrultusunda üstün yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik çeşitli adımlar atmakla birlikte Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi amacıyla kurulan Bilim ve Sanat Merkezleri [BİLSEM], ülke genelinde bu amaçla hizmet veren en yaygın kuruluşlar olarak öne çıkmaktadır. Bu eğitim kuruluşlarında okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve lise düzeyinde normal öğrencilerle birlikte eğitim-öğretim alan üstün yetenekli öğrencilere kendilerine yönelik bir eğitim alma imkânı sunulmaktadır (Çal & Demirkaya, 2020, s.27). Bu noktada BİLSEM’lerin üstün yetenekli çocukların eğitiminde faydalı kurumlar olduğunu vurgulayan çeşitli çalışmalar mevcuttur (Ayaydın & Ün, 2018; Çelik-Şahin, 2014; Kayışdağ & Melekoğlu, 2019; Özsoy, 2014). Bu çalışmaların genelinde, araştırmaya katılan öğrenciler, veliler ve öğretmenler BİLSEM’lerde çeşitli eksikliklerin olduğunu ve bu eksikliklerin giderilmesi gerektiğini ifade etseler de bu merkezlerin üstün yeteneklilerin eğitimi için gerekli ve faydalı merkezler olduğu noktasında hemfikir olmuşlardır.

Üstün yetenekli çocukların temel sosyal gereksinimleri, eğitim beklentilerindeki farklı gereksinimlerinin aksine, akranları ile benzerlik göstermektedir. Bu sosyal ihtiyaçlar, ailesi tarafından sevmek, ailesi ile güvenli bir ilişki geliştirmek, anlaşılma, desteklenmek ve kabul edilmek olarak ifade edilmektedir (Coşkun, Sağır & Girli, 2019). Üstün yetenekli öğrencilerin gelişim sürecinde eğitim programları ve eğitimcilerle birlikte ailelerin de etkili bir rol oynadığı pek çok çalışmada vurgulanmıştır (Akça, 2020; Altıntaş & İlgün, 2015; Bloom, 1985; Colangelo & Dettmann, 1983; Grusec & Danyliuk, 2014; Gürültü ve Alcı, 2020; Hertzog & Bennett, 2004; Hotge & Kemp, 2006; Ogurlu, 2016; Piirto, 1999; Rodriguez-Neviras, Cadenas, Borges & Valadez, 2019; Subotnik, Olszewski-Kubilius & Arnold, 2003). Her çocuğun ilk öğrenme ortamı ailedir ve çocuklar gelişim çağının önemli bir bölümünü aile içinde geçirmektedir. Bu nedenle aileler çocukları ile vakit geçirirlerken çocuklarının ilgi alanlarından ve yeteneklerinden daha erken haberdar olarak yönlendirme ve ortam hazırlama fırsatına sahiptirler. Aileler, üstün yetenekli öğrencilerin karşılaşılabilecekleri güçlüklerin üstesinden gelebilmeleri için gereksinimlerini değerlendirirken iç görüşü yüksek katkılarda bulunabilirler (Hertzog & Bennett, 2004, s.97). Çünkü ailelerin bakış açıları, tutum ve davranışları çocuğun yetenekleri üzerinde etkilidir (Karakuş, 2014). Ayrıca ailenin sahip olduğu değerlerin ebeveynler ile onların üstün yetenekli çocukları arasındaki iş birliği ve iletişimin niteliğini ve büyüklüğünü belirlediği de araştırmacılar (Nazlı, 2014; Walsh, 2012; Yörükoğlu, 2007) tarafından ifade edilmiştir. Bu iş birliği ve iletişim ise, çocuğun sosyal uyumu ve akademik başarısı üzerinde etkili olmasından dolayı önem taşımaktadır (Parker & Colangelo, 1979).

Çocukların bilişsel gelişiminin yanında duygusal ve sosyal gelişiminde de ailelerin çok büyük bir etkisi vardır. Aile içinde çatışmanın az olması, demokratik aile ortamının varlığı, üstün yetenekli çocukların ve aile bireylerinin duygu ve düşüncelerini özgürce ve sağlıklı şekilde ifade edebilmesi sağlıklı duygusal gelişime katkı sağlamaktadır (Clark, 2013; Silverman & Golon, 2008). Çocuklar ilk geribildirimlerini ebeveynlerinden alarak öğrenmektedirler. Anne-babaların tutumları, inançları, duyguları ve düşünceleri çocuklar üzerinde etkili olan ebeveynlik becerilerinin temel bileşenlerindedir. Bununla birlikte ebeveynlerin üstün yetenekli çocukları ile olumlu bir iletişime sahip olması onların üstün yeteneklerinden kaynaklı ihtiyaçlarına katkı sağladığı gibi aile kurumunun da etkinliğini artırmaktadır (Grusec & Danyliuk, 2014; Kahraman & Tanrikulu, 2018). Ayrıca başarısız üstün yetenekli çocukların, başarılı üstün yetenekli çocukların aksine, daha fazla ailevi, sosyal ve duygusal problemlere sahip olduğu ve başarısızlıklarının temel nedenleri arasında bu problemlerin yer aldığı ailelerin üstün yeteneklilerin eğitiminde sahip olduğu önem açısından belirtilmesi gereken bir noktadır (Sak, 2020).

Durum aileler açısından değerlendirildiğinde ise üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmak aileler için oldukça zorlayıcı hale gelebilmektedir. Bu zorluğun temelinde üstün yetenekli çocukların akranlarına oranla daha fazla kaynağa ve diğer çocuklara göre çok daha fazla aile içi iletişime ihtiyaç duymaları yatmaktadır. Aileler üstün yetenekli çocukları okul içinde ve dışında sürekli yakından izlemek mecburiyetinde kalmakta ve çocuklarına karşı gerekli sorumlulukları yerine getirebilme ve ihtiyaçlarını karşılayabilme noktalarında stres altında hissedebilmektedir (Ataman, 2003). Benzer şekilde üstün yetenekli çocuklar ve aileleri çeşitli sosyal ve duygusal yaşantılarla baş etmek zorunda kalabilmektedirler. Üstün yetenekli çocuk yetiştiren aileler bu ve benzeri zorluklardan dolayı bazı durumlarda ödüllendirildiklerini bazı durumlarda da cezalandırıldıklarını düşünebilmektedirler. Dolayısıyla üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmak aile açısından hem istedik ve eğlenceli hem de zorlayıcı ve stresli olabilmektedir (Afat, 2013).

Ailenin ve ebeveynlerin eğitim sürecinde sahip olduğu öneme yönelik yukarıda aktarılan bilgiler aile kurumunun eğitimde alternatifsiz kurumlardan birisi olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. Söz konusu, toplumun hakkında fazlaca yanlış inanç ve düşünceye sahip olduğu üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi olduğunda ise ailenin rolü daha da önemli hale gelmektedir (Özbay, 2013). Ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarına nasıl destek verebileceklerinin ve çocuklarının istedik yönde gerekli donanım kavuşturulması yönündeki beklentilerinin ortaya konulması ve tartışılmasının önemi büyüktür. Bununla birlikte ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklara yönelik sahip oldukları yanlış inanç ve düşüncelerin de belirlenmesi üstün yeteneklilerin eğitim sürecine katkı sunacaktır. Böylelikle hem ebeveynler mutlu olacaklar hem de üstün yetenekli öğrenciler yetenekleri doğrultusunda yetiştirilerek kendisine, ülkesine ve dünyaya karşı sorumluluklarını anlamlı bir şekilde yerine getirebileceklerdir. Bu bağlamda BİLSEM'lerde eğitim gören üstün yetenekli öğrenci ebeveynlerinin üstün yetenekli çocuk algılarının, çocuklarının durumları ve gelecekleri konusunda neler düşündüklerinin incelenmesi önemli görülmüştür.

Bu bilgilerden hareketle çalışmanın amacı, üstün yetenekli çocukların eğitiminde ve gelişiminde hayati öneme sahip olan ebeveynlerin; üstün yetenekli çocuk tanımlamalarını, onların mevcut durumlarını ve geleceklerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada bu temel amaç çerçevesinde şu alt amaçlara yer verilmiştir:

1. Ebeveynlerin üstün yetenekli çocuk tanımlamaları nasıldır?
2. Ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarının geleceğine yönelik beklentileri nelerdir?
3. Ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarına sağlanan olanakların yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Ebeveynlerin, toplumun üstün yetenekli çocuklarından beklentilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin üstün yetenekli çocuk tanımlamaları, onların mevcut durumları ve geleceğine ilişkin beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma bütüncül tekil durum deseninde (Tip 1) modellenerek yürütülmüştür. Durum çalışması, incelenen olguyu kendi yaşam ortamında araştıran, olgu ve yaşadığı çevre arasındaki sınırların net çizgilerle belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt ya da veri kaynağının bulunduğu durumlarda kullanılır (Yin, 1984). Durum çalışmalarında 'nasıl' ve 'niçin' sorularına yanıt aranmakta, araştırmacı tarafından kontrol altına alınamayan bir olgu ya da olayın derinliğine araştırılmasına fırsat tanımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada, çocukları 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Antalya/Kepez BİLSEM'e devam eden 25 anne-babanın görüşlerine başvurulmuştur. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1.'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin bilgiler

Cinsiyet	f
Kadın	14
Erkek	11
Eğitim Durumu	f
Ortaokul	1
Lise	3
Lisans	18
Yüksek Lisans	1
Doktora	2
Sosyo-Ekonomik Durum	f
Alt	6
Orta	13
Üst	6

Çalışmaya dâhil edilen ebeveynler, daha ayrıntılı bilgi alınmasına olanak sunduğu için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir (Patton, 2002). Ölçüt örnekleme yönteminde, çalışma grubunun problem durumuna uygun bir şekilde ortaya konulan niteliklere sahip bireyler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan meydana getirilmesi esastır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2008). Bu yöntemle göre araştırmaya dâhil edilen üstün yetenekli çocuk ebeveynleri belirlenirken; çalışmaya katılmak için gönüllü olması ve en az bir çocuğunun BİLSEM'de eğitim alıyor olması ölçüt olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve iki alan uzmanının da görüşleri doğrultusunda son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Önceden tespit edilen araştırma sorularına cevap aramada kullanılabilecek en uygun veri toplama tekniğinin görüşme olduğuna karar verilmiştir. Bu bağlamda görüşme tekniği kişilerin yaşantı, tutum, görüş, şikâyet, duygu ve inançlarına ait bilgilerin toplanmasında oldukça etkilidir (Akbiyık & Kalkan Ay, 2014). Görüşme tekniği, bireylerin neyi neden düşündüklerini, tutum ve duygularının neler olduğunu, davranışları yönlendiren etmenleri açıklığa kavuşturmaya yarayan bir veri toplama tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin uygulanmasında, görüşme soruları önceden hazırlanır, bununla birlikte görüşme sırasında yeniden düzenlenmesine izin verilerek görüşmeciye esneklik verilir (Ekiz,

2003). Araştırmada dört açık uçlu görüşme sorusu kullanılmıştır. Ayrıca bu sorularla ilgili sonda sorular da hazırlanmış ve gerektiği durumlarda kullanılmıştır. Uzman görüşleri öncesinde oluşturulan altı araştırma sorusundan iki tanesi diğer araştırma sorularının alt boyutunu oluşturduğu düşüncesiyle araştırma soruları içerisinde çıkarılmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme sorularından bazıları şu şekildedir: “Size göre üstün yetenekli çocuk kimdir?” “Sizce üstün yetenekli çocuğu diğer çocuklardan ayıran özellikler nelerdir?” ve “Çocuğunuzun geleceğine yönelik beklentileriniz nelerdir?”

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri nitel araştırmalarda sıkça kullanılan görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Görüşme, önceden tasarlanmış, belli bir amaç için yapılan ve soru sorma cevap verme esasına dayanan karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir (Stewart & Cash, 1985; akt. Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 129). Görüşme okul ortamında katılımcılarla yüz yüze yapılmış ve görüşmenin kayıt altına alınabilmesi amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıtları bilgisayar ortamına aktarılmış, Microsoft Word programı yardımıyla yazıya dökülerek transkriptler oluşturulmuştur.

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler yazılarak metne dönüştürüldükten sonra, rastlantısal olarak seçilen beş ebeveyne görüşmelerde toplanan veriler gösterilerek doğrulukları için onay alınmıştır. Elde edilen veriler daha sonra içerik analizi ile kodlanmıştır. İçerik analizi; görüşme sonucunda elde edilen verilerin incelenip kodlandığı ve kodlamalara göre sınıflandırılarak yorumlandığı, görüşülen bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılar kullanıldığı bir analiz tekniğidir (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Geçerlik ve Güvenirlilik

Nitel araştırmalarda temel olarak geçerlilik, araştırmacıların inceledikleri olguyu, olduğu gibi ve mümkün olduğu kadar objektif bir şekilde gözlemlemeleri ile sağlanır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu bağlamda görüşme formu hazırlanırken, ele alınan konuya ilişkin alanyazın taraması yapılmış ve hazırlanan görüşme sorularının uygunluğunu tespit etmek amacıyla özel eğitim alanında iki uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanların önerileri doğrultusunda görüşme sorularının amacına uygun bir şekilde düzenlenmesi yapılmıştır. Geçerliliğin sağlanabilmesi amacıyla araştırma süreci detaylı olarak betimlenmiş, araştırma yöntemi, deseni, katılımcıları ve niçin bu katılımcıların seçildiğine ilişkin bilgiler, verilerin toplanması ve analizi süreçleri ilgili başlıklar altında sunulmuş, veriler gerektiği yerlerde doğrudan alıntılar yapılarak aktarılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma soruları ile sonuçları karşılaştırılmış ve sonuçların sorularla uyumuna da geçerliliğin sağlanabilmesi amacıyla gayret gösterilmiştir.

Araştırmanın güvenirliliği için katılımcılara ait görüşme verileri ikinci ve üçüncü araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Miles & Huberman (1994)'ın (Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) formülü kullanılarak gerçekleştirilen karşılaştırmada; genel kavramsal kodlama güvenirliliği 0,87 olarak belirlenmiştir. Miles & Huberman (1994) kodlayıcı güvenirliliğinin %80'e yakın ve üzeri değere sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Böylece, nitel bulguların genel kavramsal kodlama güvenirliliğinin yeterli değerlere sahip olduğu kabul edilmiştir. Çalışmada katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış, bunun yerine her bir katılımcı V1, V2, V3... şeklinde kodlanmış ve çalışmada bu kodlar kullanılmıştır. Güvenirliliğin sağlanması amacıyla temalara ilişkin bazı katılımcı görüşleri doğrudan verilmiştir. Araştırma sonuçları araştırmaya katılan beş ebeveyn ile paylaşılmış bu sayede katılımcı teyidi sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 18.09.2020 tarihinde 183 sayılı belge alınmıştır.

BULGULAR

Verilerin analizi ile dört tema ortaya çıkmıştır:

- 1) Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin üstün yetenekli çocuk tanımlamaları
- 2) Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarının geleceğine yönelik beklentileri
- 3) Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarına sağlanan olanakların yeterliliğine yönelik görüşleri
- 4) Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerine göre toplumun çocuklarından beklentileri

Temalar ve temalara ilişkin alt temaların yer aldığı araştırma bulgularının genel görünümü Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırma bulgularının genel görünümü

1) Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin üstün yetenekli çocuk tanımlamaları

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin görüşleri incelendiğinde üstün yetenekli çocukların kim olduğuna yönelik beceri-yetenek boyutu ve kişilik özellikleri boyutu olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. Alt temalar ve bu alt temalara ait kategoriler Tablo 2.'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin üstün yetenekli çocuk tanımlamaları

Alt tema	Kategori	Katılımlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Beceri- Yetenek Boyutu	Akranlarına göre daha yetenekli ve başarılı	V1, V9, V14, V15, V18, V20, V21, V22, V23	9	19,1%
	Olaylara farklı açılardan bakabilen	V2, V3, V4, V5, V7, V13, V15, V16, V19	9	19,1%
	Problem çözme becerisine sahip	V4, V5, V11, V12, V15, V17, V19, V22	8	17,0%
	Yaratıcı düşünme becerisine sahip	V8, V9, V10, V11	4	8,5%
	Algılama becerisi güçlü	V2, V4, V17, V24	4	8,5%
	Hızlı öğrenebilen	V6, V7, V9, V25	4	8,5%
	Hafızası güçlü	V7	1	2,1%
	Görsel sanatlarda yetenekli	V12	1	2,1%
	IQ'su 130 ve üzerinde olan	V16	1	2,1%
	Psiko-motor becerisi yüksek	V12	1	2,1%
Kişilik Özellikleri Boyutu	Meraklı	V6, V25	2	4,3%
	Duyarlı	V7	1	2,1%
	Özgüveni yüksek	V9	1	2,1%
	Liderlik vasfına sahip	V12	1	2,1%

Tablo 2. incelendiğinde üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin; “Size göre üstün yetenekli çocuk kimdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar iki alt tema altında toplanmıştır. Beceri-Yetenek boyutu alt temasında on kategori ortaya çıkarken, kişilik özellikleri boyutu alt temasında dört kategori ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte ebeveynler üstün yetenekli çocukları tanımlarken daha çok onların beceri ve yeteneklerine vurgu yapmışlardır.

Ebeveynler üstün yetenekli çocukları tanımlarken onları akranları ile karşılaştırmışlar ve üstün yetenekli çocukların akranlarına göre daha yetenekli ve başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Üstün yetenekli çocukların tanımlanmasında kullanılan akranlarına göre daha yetenekli ve başarılı olmaları aynı zamanda ebeveynler tarafından en çok belirtilen iki kategoriden birisidir (%19,15).

“Yaşlıtlarına göre daha başarılı olan, zekâsını daha etkili kullanan çocuk üstün yetenekli çocuktur.” (V11)

“...Bazı özellikleri ve yetenekleri ile diğerlerinden çok daha iyi veya mükemmel olan ve bu sebeple pozitif veya negatif açıdan bazı farklılıkları olan, iyi yetiştirilirse insanlığa faydalı olabilecek işler yapabilecek çocuktur...” (V20)

Ebeveynlere göre üstün yetenekli çocuklar; olaylara karşı farklı bakış açıları geliştirebilen, olayları farklı açılardan değerlendirebilen çocuklar olarak değerlendirilmiştir (%19,15).

“Olaylara farklı bakış açısı ile bakabilen, normal insanların göremediğini görebilen, çocuğa denir.” (V4)

“...Farklı bakış açılarına sahip olan çocuktur.” (V13)

Beceri-yetenek boyutu alt temasında en fazla tekrar edilen üçüncü kategori problem çözme becerisine sahip olmadır (%17,02). Ebeveynlere göre karşılaştığı problemleri çözme ve bu çözümleri farklı şekillerde yapabilme becerisine sahip çocuklar üstün yeteneklidir.

“...Problem çözümünde veya yaratıcılıkta gösterdiği farklı çözüm ve yaklaşımlar gösteren çocuktur” (V22).

Algılama becerisi güçlü (%8,51), hızlı öğrenebilen (%8,51), hafızası güçlü (%2,13), görsel sanatlarda yetenekli (%2,13), IQ'su 130 ve üzerinde olan (%2,13) ve psiko-motor becerisi yüksek (%2,13) kategorileri beceri-yetenek boyutu alt temasında ortaya çıkan diğer kategorilerdir.

Üstün yetenekli çocuk ebeveynleri, üstün yetenekli çocukları tanımlarken çoğunlukla onların beceri ve yeteneklerine vurgu yapsalar da az da olsa onları kişilik özellikleri bakımından değerlendirmişlerdir. Araştırmaya katılan ebeveynlerden bazıları üstün yetenekli çocukları; meraklı (%4,26), duyarlı (%2,13), özgüveni yüksek (%2,13) ve liderlik vasfına sahip (%2,13) kişiler olarak tanımlamışlardır.

2) Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarının geleceğine yönelik beklentileri

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin, çocuklarının geleceğine yönelik beklentileri; yaşam biçimi, karakter ve kişilik gelişimine yönelik, eğitim ve meslek hayatına yönelik ve ülkesine ve insanlara karşı faydalı olmasına yönelik görüşleri olmak üzere üç alt tema altında toplanmıştır. Alt temalar ve alt temalara ait kategorileri Tablo 3.'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarının geleceğine yönelik beklentileri

Alt tema	Kategori	Katılımcılar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yaşam biçimi, kişilik ve karakter gelişimine yönelik beklentiler	Dürüstlük, ahlaklı olma, merhamet, adalet, sevgi, çalışkanlık ve duyarlılık gibi değerlere sahip olması	V1, V2, V3, V6, V7, V13, V14, V15, V16, V17, V18, V20, V23, V24	14	23,3%
	Mutlu bir hayata sahip olması	V2, V6, V14, V20, V24	5	8,3%
	Sağlam bir karaktere sahip olması	V13, V20	2	3,3%
	Diğer	V1, V3, V8, V13, V14, V18, V20, V25	8	13,3%
Eğitim ve meslek hayatına yönelik beklentiler	İyi bir eğitim alması	V1, V4, V5, V9, V15, V16, V21, V22	8	13,3%
	Başarılı bir bilim insanı olması	V9, V10, V20, V25	4	6,7%
	İlgi ve yeteneklerine uygun bir işe sahip olması	V12, V16, V23	3	5,0%
	İşini sevmesi	V6, V7	2	3,3%
	İyi bir mesleğe sahip olması	V8, V15	2	3,3%
Yeteneğine uygun eğitim alması	V7, V11	2	3,3%	
Ülkesine ve insanlara karşı faydalı olmasına yönelik beklentiler	Ülkesine faydalı olması	V1, V3, V4, V6, V7, V17, V24	7	11,7%
	İnsanlığa faydalı olması	V4, V19, V24	3	5,0%

Tablo 3 incelendiğinde ebeveynlerin beklentileri üç alt tema altında toplanmıştır. Yaşam biçimi, kişilik ve karakter gelişimine yönelik beklentiler alt temasında; dürüstlük, ahlaklı olma, merhamet, adalet, sevgi, çalışkanlık ve duyarlılık gibi değerlere sahip olması ($f=14$), mutlu bir hayata sahip olması ($f=5$) ve sağlam bir karaktere sahip olması ($f=2$) kategorileri öne çıkmıştır. Eğitim ve meslek hayatına yönelik beklentiler alt temasında; iyi bir eğitim alması ($f=8$), başarılı bir bilim insanı olması ($f=4$) ve ilgi ve yeteneklerine uygun bir işe sahip olması ($f=3$) kategorileri öne çıkmıştır. Ebeveynlerin bir kısmı çocuklarından vatanına, milletine, ülkesine ve insanlığa faydalı olmalarını beklemektedir. Bu alt temada ülkesine (vatanına, milletine) faydalı olması ($f=7$) ve insanlığa faydalı olması ($f=3$) kategorileri ortaya

çıkıştır. Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarının geleceğine yönelik görüşlerinden bazılarını yer vermek uygun olacaktır.

“Mutlu olması, merhametli, adaletli, sevgi odaklı bir birey olmasını istiyorum.” (V2)

“En başta, Allaha karşı kulluk sorumluluğunu yerine getirmesi, vatanına, milletine ve ailesine bağlı birey olması. Ve yaşamı boyunca maddi ve manevi bu olgulara sahip çıkması fayda sağlaması” (V3)

“İnsanlara faydalı olan merhametli, sağlam duruşlu, adaletli, kendine güvenen biri olmasını temenni ederim.” (V13)

“İyi eğitim kurumlarından alacağı eğitim ile güzel bir gelecek kurması.” (V5)

“Çocuğumun bilim insanı olmasını isterim. Özellikle iyi bir fen eğitimi almasını istiyorum. Laboratuvar ortamında görerek ve yaparak öğrenmesi çok önemli. İyi imkanlara sahip olmasını isterim.” (V9)

“Yetenekleri ve ilgi alanları doğrultusunda bir meslek edinebilme ve bu mesleğini en doğru şekilde yerine getirebilme...” (V12)

“...Ülkesine ve insanlığa fayda sağlayabilecek bir birey olmasını diliyorum.” (V4)

“Var olan potansiyelini en doğru şekilde koruyup geliştirerek insanlığa hizmet edecek biri olmasını bekliyorum.” (V19)

Bu bilgilere ek olarak araştırmaya katılan üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinden sekiz ebeveynin beklentileri yalnızca eğitim ve meslek hayatına yönelik, dört ebeveynin beklentileri yalnızca yaşam biçimi, kişilik ve karakter gelişimine yönelik ve bir ebeveynin beklentileri ise yalnızca ülkesine ve insanlığa faydalı olmasına yönelik olmuştur. Bu ebeveynler yalnızca tek bir alt temaya ilişkin beklentilerini dile getirirken diğer iki alt temaya ilişkin beklentilerini ifade etmemişlerdir ya da bu alt temalara ilişkin bir beklenti içerisinde değillerdir.

3) Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarına sağlanan olanakların yeterliliğine yönelik görüşleri

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarına sağlanan olanakların yeterliliğine yönelik görüşlerinin incelenmesi sonucunda üç alt tema ortaya çıkmıştır. Bu alt temalara ilişkin bilgiler Tablo 4.’te yer almaktadır.

Tablo 4.

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarına sağlanan olanakların yeterliliğine yönelik görüşleri

Alt tema	Kategori	Katılımcılar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yeterli Değil	Eğitim-öğretim sisteminden kaynaklı yetersizlikler	V2, V3, V4, V5, V6, V9, V10, V11, V12, V20, V21, V22, V24, V25	14	48,3%
	İmkân kısıtlılığından kaynaklı yetersizlikler	V1, V9, V17, V18	4	13,8%
	Öğrenci sayısından kaynaklı yetersizlikler	V9, V11, V18, V17	4	13,8%
	Neden belirtmeksizin yeterli olmadığını düşünenler	V15, V23	2	6,9%
Yeterli	-	V7, V8, V16	3	10,3%
Kararsızım	-	V13, V14	2	6,9%

Tablo 4’e göre üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin büyük çoğunluğu (%82,8) çocuklarına sağlanan olanakların yeterli olmadığını düşünmektedir. Bu yetersizliğin nedenlerine yönelik üç kategori ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin önemli bir kısmı (%48,3) eğitim-öğretim sisteminden kaynaklı yetersizliklere işaret etmiştir. Burada değinilmesi gereken önemli maddeler yer almaktadır. Ebeveynler; normal okulların üstün yetenekli öğrenciler için uygun olmadığı, BİLSEM’lerde verilen derslerin daha fazla olması gerektiği, öğrencilerin hem normal okula hem de BİLSEM’lere gitmesinin çeşitli uyum sorunlarına neden olduğu, üstün yetenekli öğrencilerin kendilerine özel okullarda eğitim alması gerektiği

ve bu öğrencilerin toplu sınıflarda değil bireyselleştirilmiş eğitim programları ile eğitilmesi gerektiği gibi eğitim-öğretim sisteminden kaynaklı yetersizliklere değinmişlerdir.

“Kesinlikle yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çocuklarımızın normal okullar yerine BİlSEM gibi eğitim veren okullarda sürekli bir şekilde eğitim almalarını istedim. Normal okullarda köreldiklerini düşünüyorum.” (V6)

“Yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çocukların hem normal eğitime hem BİlSEM’e gelmesi çocuklar açısından yorucu oluyor. Üstün yetenekliler tek okulda, ona göre hazırlanan derslere göre eğitim alması gerekiyor. Sistemsel bir hata olduğu açık...” (V4)

“Düşünmüyorum. Çünkü okul eğitim sistemleri değiştirilmesi gerekli, aldıkları eğitim başından sonuna kadar onlara özel ve performanslarını geliştirmeye ve araştırmaya yönelik olması düşününceyim.” (V3)

“Ne yazık ki düşünmüyorum. İnsanların ve eğitimcilerin bu konuda çok bilgili olmadıklarını düşünüyorum. Okullarda onlara yönelik bir eğitim yok maalesef. Haftada bir gün olan BİlSEM dersi de yetersiz maalesef çocuğun kalbine işlemiyor. O sebeple maddi olarak orta halli bir aile olmamıza rağmen çocuğumuzu özel okula gönderiyoruz ve zihnen doyurmak için ona müzik ve spor dersi aldırıyoruz. Üstün yetenekli olmasaydı da belki bu şekilde yapardık ama zorunlu hissetmezdik bu kadar.” (V20)

“Yeterli olduğunu düşünmüyorum. İlgili eğitim için BİlSEM iyi kurgulanmış bir başlangıç ancak yeterli değil. Çocukların bu konuda mevcut devam ettikleri okullarda BİlSEM yetkili/öğretmenleri ile iş birliği içinde olması gerektiğini düşünüyorum. Ülkemizde tüm eğitim sistemi üniversite sınavına göre tasarlanmış vaziyette. Bu nedenle içinde bulunulan duruma göre bazı meslekler bazı dönemlerde ön plana çıkmakta. Bu da analitik zekânın, hep belirli disiplinlerde kalmasını sağlamakta. Zekânın tüm disiplinlere oranlı yayılabilmesi için BİlSEM öğrencilerinin ilgili alanlarda üniversite sınavı bağımsız bir sistem ile değerlendirilmesi gerekmekte diye düşünüyorum...” (V22)

Üstün yetenekli öğrencilere sağlanan olanakların yetersiz olması alt temasında ortaya çıkan ikinci kategori üstün yetenekli öğrencilere sunulan imkânların yetersiz olmasıdır (%13,8).

“Üstün zekâlı çocuklara verilen imkânlar yeterli değil bence. Devletin bu çocuklara daha çok destek olması gerektiğini düşünüyorum.” (V17)

“Çocuklarımıza sağlanması gereken fiziki donanım yetersiz bence. BİlSEM sınıfları özel yetenekli çocuklara göre araç gereçlerle donatılmalıdır.” (V18)

Üstün yetenekli öğrencilerin kalabalık sınıflarda eğitim görmeleri de ebeveynler tarafından dile getirilen yetersizlik nedenleri arasındadır (%13,8).

“Okullarda sınıf mevcudunun kalabalık olması nedeniyle teorik eğitim pratik eğitimle buluşmadığından öğretimin yeterli olmadığını düşünüyorum” (V9)

“Yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü eğitim için ayrılan zaman kısa. BİlSEM’de öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı ders saatleri az oluyor.” (V11)

“Yeterli görmüyorum. Çünkü mevcut eğitimde BİlSEM’de sınıflar çok kalabalık olmaya başladı. 14- 15 kişilik sınıflarda özel eğitim imkânsız duruma geliyor. Bu yüzden öğretmenlerin de her öğrenciyle ilgilenmesi zorlaşıyor.” (V18)

Araştırmaya katılan üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin bir kısmı (%10,3) üstün yetenekli öğrencilere sunulan olanakların yeterli olduğunu düşünmektedir. Ancak bu ebeveynlerden alınan veriler incelendiğinde değerlendirmelerini sunulan bütün olanaklara yönelik değil yalnızca BİlSEM’lere yönelik yaptıkları anlaşılmalıdır.

“Şu an için yeterli görüyorum. Bilim ve Sanat Merkezi değerlendirmesine kadar çocuğumun fark edilebileceğini hiç sanmıyordum. Bize göre çocuğumuz mükemmeldi fakat sadece bize göre mi diye düşünmeden edemiyordum. Sonuç olarak böyle bir merkezde ayrıcalıklı olarak eğitim alması şu an bizi tatmin ediyor.” (V8)

“Bu kızımın ilk(uyum) yılı olduğu için bir sorun görmüyorum. Kendini mutlu hissediyor.” (V16)

Benzer şekilde sunulan olanakların yeterliliği konusunda kararsız olduklarını belirten ebeveynler (%10,3) de konuyu BİLSEM üzerinden ele almışlar ve bu merkezlere yeni gelmeye başladıkları için yorum yapmamayı tercih etmişlerdir.

4) Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerine göre toplumun çocuklarından beklentileri

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin görüşlerine göre toplumun çocuklarından beklentileri konusunda beş alt tema ortaya çıkmıştır. Alt temalara ilişkin bilgiler Tablo 5.'te yer almaktadır.

Tablo 5.

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerine göre toplumun çocuklarından beklentileri

Alt tema	Katılımcı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ülkeye, topluma, insanlığa faydalı olmalarına yönelik beklentiler	V1, V2, V3, V8, V9, V10, V12, V19, V25	9	29,0%
Toplumun üstün yeteneklilerden beklentilerinin çok fazla olması	V7, V11, V13, V15, V17, V18, V20, V24, V25	9	29,0%
Eğitim ve meslek hayatlarında çok başarılı olmalarına yönelik beklentiler	V2, V4, V6, V8, V16, V23, V25	7	22,6%
Toplumun üstün yetenekliler konusunda yeterince bilgili ve bilinçli olmaması	V7, V13, V17, V20, V21	5	16,1%
Üstün yeteneklilerin her şeyleri ile örnek birey olmalarına yönelik beklentiler	V5	1	3,2%

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerine göre toplumun çocuklarından beklentilerinde iki alt tema öne çıkmaktadır. Bu alt temalardan ilki üstün yetenekli çocukların ülkeye, topluma ve insanlığa faydalı olmalarına yönelik beklentilerdir (%29). Ebeveynlere göre toplum, üstün yeteneklilerden ülkelerine, yaşadıkları topluma genel anlamda ise insanlığa faydalı olmalarını beklemektedir.

“Toplum çocukları ülkeye faydalı olacak, bilim insanı olarak ülkenin gelişmesini sağlayacak insan olarak görüyor.” (V1)

“Bu özel çocuklar hepimiz için bir umut olarak görülüyor. Çocukların dünyayı değiştirebileceği topluma çok faydalı olacağı düşüncesi var.” (V2)

“Devletin ve milletin menfaati doğrultusunda toplumu ileri bir refah düzeyine çıkarması onların sağlığını ve mutluluğunu kendi sağlığı ve mutluluğu olarak görmesi ve bu uğurdaki sıkıntıları omuzlayabilmesini” (bekliyorlar). (V3)

“Toplumsal olarak ortak her alanda yaşadığımız sorunlara bilimsel çözüm ve fayda sağlaması bekleniyor.” (V10)

Ebeveynler tarafından toplumun çocuklarından beklentilerine yönelik sıklıkla belirtilen (%29) diğer bir alt tema toplumun üstün yeteneklilerden beklentilerinin çok fazla olmasıdır. Ebeveynler, çocuklarından beklentilerin çok fazla olduğunu belirtmekle birlikte bu durumun çocukları üzerinde baskı oluşturma gibi olumsuz etkilere neden olabileceğini de dile getirmişlerdir.

“Toplumun bu çocuklardan fazla beklentisi oluyor. Bazen yapamayacağı şeyleri onlardan bekleyip yapamadığı zaman hayal kırıklığına uğrama durumu var toplum olarak.” (V11)

“Bence toplum çok fazla şeyler bekliyor. Sıfır hata olsun, mükemmel olsun istiyor...” (V13)

“Toplum olarak bu çocukların üstün bilgilere sahip süper insanlar olması bekleniyor. Ama durum öyle değil bence. Ayrıca çocuklarının el becerilerinin çok iyi olduğu düşünülüyor. Bu da her çocukta olan bir şey değil.” (V17)

“...Ondan (çocuklardan) olgun davranışlar bekleniyor ama tabii ki de çocuk doğasına göre davranıyor. Bazı yetenekler ileri olduğunda bazı özellikler geride hatta çok geride kalabiliyor ve bunun bilincinde olmadan çocuğun mükemmel olması bekleniyor. Ayrıca maalesef okulda bütün derslerinin mükemmel olması gibi bir beklenti de var öğretmenleri ve arkadaşları tarafından ancak çok şükür bunu çözdük...” (V20)

Ebeveynlerin bir kısmı (%22,6) toplumun çocuklarından eğitim ve meslek hayatlarında çok başarılı olmalarına yönelik beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir.

“İyi bir okulda iyi bir derece ile eğitimini tamamlaması herkes tarafından kabul gören üniversitelere gitmesi. Toplum tarafından kabul gören saygınlığı yüksek olan bir meslek grubuna dâhil olması beklenmekte...” (V4)

“Çevremizdekilerin üstün yetenekli çocuklardan akademik anlamda beklentileri çok yüksek.” (V6)

“Klasik olacak ama iyi bir lisans eğitimi alması ve gözde kurumlardan birinde çalışması. Genelde böyle bir eğilim var toplumda.” (V16)

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin bir kısmı da (16,1) toplumun üstün yetenekliler konusunda yeterince bilinçli ve bilgili olmadığını, bundan dolayı üstün yetenekli çocuklara yönelik yanlış davranış ve tutumlar sergilediklerine dikkat çekmişlerdir. Ebeveynler toplumun üstün yetenekliler konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

“...Toplum üstün yetenekli çocuklara dair pek bilgili değil. Toplum bu konuda bilinçlendirilmelidir.” (V13)

“Toplumun üstün yetenekli çocuklar hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu düşünmüyorum.” (V21)

Son olarak bir ebeveyn de toplumun çocuklarından her yönüyle örnek bir birey olmalarına yönelik beklenti içinde olduklarını ifade etmiştir.

“Toplumun beklentisi çocukların her şeyiyle örnek bireyler olması.” (V5)

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarını ‘beceri yetenek boyutu’ ve ‘kişilik boyutu’ olmak üzere iki alt-tema altında tanımladıkları ortaya çıkmıştır. Ebeveynler ‘beceri-yetenek boyutu’ alt-temasında çocuklarını on kategoride tanımlamışlardır. Bu kategoriler frekansı en yüksek olandan en düşük olana doğru şöyle sıralanmıştır: Akranlarına göre daha yetenekli ve daha başarılı, olaylara farklı açılardan bakabilen, problem çözme becerisine sahip, yaratıcı düşünme becerisine sahip, algılama becerisi güçlü, hızlı öğrenebilen, hafızası güçlü, görsel sanatlarda yetenekli, IQ’su 130 ve üzerinde olan ve psiko-motor becerisi yüksek. Bu bulgu Akkanat, Gökdere ve Abu Kutlu (2015)’nin üstün yetenekli çocukların ebeveynler tarafından okumayı seven ve çok çalışan olarak tanımlandığını öne sürdükleri bulgu ile benzerlik göstermektedir. Altıntaş ve İlgün (2015, s.658) üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin üstün yeteneklilik kavramı algılarına yönelik çalışmalarında ortaya çıkan yaratıcı, duyarlı, hızlı öğrenen ve özgüveni yüksek gibi özellikler bu bulguyla paralellik göstermektedir.

Ebeveynler ‘kişilik özellikleri boyutu’nda çocuklarını; meraklı, duyarlı, özgüveni yüksek ve liderlik vasfına sahip olmak üzere dört farklı kategoride tanımlamışlardır. Bu bulgu Dettmann ve Colangelo(1980)’nin ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarını motive etme, çocuklarının sorumluluk alabilmeleri ve çocuklarının duygusal gelişimlerini destekleme konusunda daha fazla bilgi elde etme konusunda ilgili oldukları bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarının geleceğine yönelik beklentilerinin ‘yaşam biçimi, karakter ve kişilik gelişimine yönelik beklentiler’, ‘eğitim ve meslek hayatına yönelik beklentiler’ ve ‘ülkesine ve insanlara karşı faydalı olmasına yönelik beklentiler’ olmak üzere 3 alt-tema altında ifade edildiği ortaya çıkmıştır. ‘Yaşam biçimi, karakter ve kişilik gelişimine yönelik beklentiler’ alt-temasının; dürüstlük, ahlaklı olma, merhamet, adalet, sevgi, çalışkanlık ve duyarlılık gibi değerlere sahip olması, mutlu bir hayata sahip olması, sağlam bir karaktere sahip olması ve diğer olmak üzere dört kategoriden meydana geldiği tespit edilmiştir. Sezer (2016) tarafından hazırlanan çalışmada değerler eğitiminin üstün yetenekli çocukları için çok önemli olduğunu belirten ebeveynlerin oranı %92 olarak belirlenmiştir. Aynı çalışmada ebeveynler çocuklarına hangi değerlerin kazandırılması gerektiği sorusuna en fazla doğruluk ve dürüstlük değerleri olarak cevap vermişlerdir. Bu açıdan, Sezer (2016)’in çalışmasının sonuçları bu çalışmanın sonuçları ile benzerlik taşımaktadır. ‘Eğitim ve meslek hayatına yönelik beklentiler’ alt-temasının; iyi bir eğitim alması, başarılı bir bilim insanı olması, ilgi ve yeteneklerine uygun bir mesleğe sahip olması, işini sevmesi, iyi bir mesleğe sahip olması ve yeteneğine uygun eğitim alması şeklinde altı kategoriden oluştuğu belirlenmiştir. Hertzog ve Bennett’in (2004) ebeveynlerin sık sık çocuklarının karşılaştığı akademik güçlükler ve yaratıcı fırsatların sunulmamasından endişe duyduklarını öne sürmüşlerdir. Ebeveynlerin dile getirdikleri bir diğer önemli sorun ise öğretmenlerin üstün yetenekli çocukların okul ortamında bu yeteneklerini ortaya çıkaramadıkları için çocuklarını küçümsediklerini

düşünceleridir (Hodge & Kemp, 2006). ‘Ülkesine ve insanlara karşı faydalı olmasına yönelik beklentiler’ alt-teması ise; ülkesine faydalı olması ve insanlığa faydalı olması üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Sezer (2016)’in çalışmasına katılan ebeveynler de çocuklarının vatan, millet sevgisine sahip olmasını ve onlardan ülkeye ve millete yararlı olmalarını beklemektedirler. Aynı çalışmada ebeveynler çocuklarının evrensel barışa katkı sunması, insan sevgisine sahip olması ve insan haklarına saygılı olması noktalarında da görüş bildirmişlerdir.

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarına sağlanan olanakları ‘yeterli değil’, ‘yeterli’ ve ‘kararsızım’ olmak üzere üç alt-tema altında topladıkları ortaya çıkmıştır. ‘Yeterli değil’ alt-temasının; eğitim-öğretim sisteminden kaynaklı yetersizlikler, imkân kısıtlılığından kaynaklı yetersizlikler, öğrenci sayısından kaynaklı yetersizlikler ve neden belirtmeksizin yeterli olmadığını düşünenler olmak üzere dört kategoriden meydana geldiği tespit edilmiştir. Hertzog ve Bennett (2004, s.102) ekonomik durumu iyi düzeyde olan ailelerin okulların çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamasını beklemediklerini öne sürmüşlerdir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarını okul dışı ortam ve kaynaklardan sağlamaya çalıştıklarını iddia etmişlerdir.

Yurt dışında da üstün yeteneklilere özel olarak eğitim veren kurumların değerlendirmesine dayanan çeşitli çalışmalar yürütülmüş ve bu çalışmalarda da BİLSEM’lere yönelik görüşlerin benzerleri vurgulanmıştır. Bu çalışmalardan biri olan Hosseinkhanzadeh, Yeganeh ve Taher (2013)’e ait araştırma sonucunda ebeveyn ve öğretmenlerin üstün yetenekli çocuklara üstün yetenekliler eğitim merkezlerinde daha iyi eğitim verildiğine inandıkları vurgulanmıştır. Şöyle ki bu merkezlerde üstün yetenekli çocukların potansiyel yeteneklerini hızlı bir şekilde gerçekleştirmeleri mümkün olmaktadır. Bunun yanında kapsayıcı eğitim ortamlarında üstün yetenekli çocuklarla diğer öğrenciler arasında daha fazla etkileşim ve dostça ilişkilerin olduğunu vurgulayarak, diğer öğrencilerin üstün yetenekliler için geliştirilen teknolojilerden yararlanma fırsatı yakaladıklarına değinmişlerdir. Ancak bazı öğrenci ebeveynlerinin çocukları için oluşturulan eğitim ortam ve fırsatlarından yeterince memnun kalmadıklarını da ifade etmişlerdir. Ortaya çıkan bu sonuçlara benzer şekilde Gürültü ve Alcı (2020) çalışmalarında ebeveynlerin üstün yetenekli öğrencilere eğitim açısından daha fazla fırsatların sunulmasını arzu ettiklerini ve bazı ebeveynlerin de üstün yetenekli öğrencilerin homojen okul ya da sınıf ortamlarında ders almaları beklentisi içerisinde oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Ebeveynlerin çocuklarına sunulan hizmetleri yetersiz bulmaları bulgusuyla Yoo ve Moon’un (1980) üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin eğitim durumlarının değerlendirilmesi, kariyer danışmanlığı, çocuk ve okul ile ilgili konularda özellikle psikolog ve pedagoğ gibi uzmanlar tarafından sık sık bilgilendirilme ihtiyacı duydukları bulgusu tarafından desteklenmektedir. Malone (1975) ebeveynlerin okulun çocuklarına sağladığı öğretim imkânlarına ilave olarak çocukları ile ilgili daha fazla danışmanlık hizmeti vermesi gerektiğine yönelik bulgulara ulaşmıştır.

Üstün yetenekli çocuk ebeveynlerine göre toplumun çocuklarından beklentilerinin beş farklı alt-temada toplandığı belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu alt-temalar frekansı en yüksek olandan en düşük olana doğru şöyle sıralanmıştır; ülkeye, topluma, insanlığa faydalı olmalarına yönelik beklentiler, toplumun üstün yeteneklilerden beklentilerinin çok fazla olması, eğitim ve meslek hayatlarında çok başarılı olmalarına yönelik beklentiler, toplumun üstün yetenekliler konusunda yeterince bilgili ve bilinçli olmaması, üstün yeteneklilerin her şeyleri ile örnek birey olmalarına yönelik beklentiler. Akça (2020) üstün zekalı tanısı için başvuran ebeveynlerde mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyini incelediği çalışmada, bu tip ailelerin çocuklarından beklentilerinin çok yüksek olduğunu ve çocukları ile ilişki kurma konusunda çeşitli problemlerle karşılaştıklarını vurgulamıştır.

Ebeveynler üstün yetenekli çocuklarının eğitiminin planlanmasında karar verebilme fırsatlarına sahip olmalıdırlar. Bununla birlikte üstün yeteneklilik konusunda yeterli bilgiye sahip olmazlarsa sağlıklı kararlar almaları beklenmemelidir. Çünkü toplumda hala üstün yetenekli çocuk ve eğitimi ile ilgili yanlış bilgiler ve kalıp yargılar yaygın olarak görülmektedir (Colangelo & Dettmann, 1983, s.25).

Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle konu ile alakalı bazı önerilere de yer vermek uygun olacaktır:

Bu çalışmada ebeveynlerin üstün yetenekli çocukların eğitimlerinde önemli bir rolleri olduğuna yönelik sonuçlara ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç literatürde yer alan araştırma sonuçları ile desteklenmiştir. Bu bağlamda araştırmacılara ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarının kimlik kazanmasında ve eğitimindeki rolü üzerine nitel çalışmalar yapmaları önerilebilir.

Bu çalışmada üstün yetenekli çocukların başarı özellikleri ve yaratıcılıklarının ebeveynlerinin belirli özellikleri ve ev ortamıyla yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı ebeveynler çocuklarını yanlış tanımlayabilmekte, kimlik kazandırma konusunda başarısız olabilmekte ve doğru yönlendirememektedirler. Ebeveynlerin bu konularda bilinçlendirilmelerine yönelik eğitimler düzenlenebilir.

Çalışmada üstün yetenekli çocuk ebeveynlerinin çocuklarına sağlanan olanak ve hizmetleri yetersiz gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin bu konudaki beklentilerinin daha çok hangi kategorilerde yoğunlaştığının tespitine yönelik bilimsel çalışmalar planlanıp yürütülebilir. Ebeveynlerin beklentilerinin karşılanmasının mümkün olup olmadığına dair yetkili kurum ve kişilerle görüşülerek çözüm yolları araştırılabilir. Gelişmiş ülkelerdeki durum ile Türkiye'deki durumun karşılaştırılması bağlamında çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Afat, N. (2013). As a superior intelligence in children parents' paths. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 155-168. <https://hayefjournal.org/en/cocuklarda-ustun-zek-nin-yordayici-olarak-ebeveyn-tutumları-13499> (Erişim tarihi: 12/12/2020.)
- Afat, N., & Köksal Konik, A. (2018). Üstün zekâlı çocuğu olan ebeveynlerin farkındalıkları. Bir ölçek geliştirme çalışması *Milli Eğitim*, 220, 79-104. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/40715/488436> (Erişim tarihi: 09/02/2021)
- Akarsu, F. (2001). *Üstün yetenekli çocuklar, aileleri ve sorunları*. Eduser Yayınları.
- Akbıyık, C., & Kalkan Ay, G. (2014). Perceptions of pre-school administrators and teachers on thinking skills instruction: A case study. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 1-18. http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/shw_artcl-97.html (Erişim tarihi: 11/04/2021).
- Akça, E. (2020). Üstün zekalı tanısı için başvuran ebeveynlerde mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Akkanat, Ç., Gökdere, M., & Kutlu Abu, N. (2015). Turkish gifted children's parents' involvement. *Multidisciplinary Academic Conference on Education, Teaching and E-learning, Çekya*, 1-11. <https://doi.org/10.1155/2011/915326>
- Altıntaş, E., & İlgün, Ş. (2015). The perception of gifted students' parents about the term of giftedness. *Educational Research and Reviews*, 10(5), 654-659. <https://doi.org/10.5897/ERR2014.2061>
- Ataman, A. (2004). Üstün yetenekli/zekalı çocuk ile yaşamak. *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, 56-72.
- Ataman, A. (2003). Üstün zekalı ve üstün yetenekli çocuklar. (Ed. A. Ataman). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* (s. 173-195) içinde. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ayaydın, Y., & Ün, D. (2018). Bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin bilsem ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 121-155. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd/issue/37607/348733> (Erişim tarihi: 23/05/2021)
- Bloom, B. S. (1985). *Developing talent in young people*. Ballantine Books.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 2. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Clark, B. (2013). *Growing up gifted: Developing the potential of children at school and at home*, (F. Kaya & Ü. Ogurlu, Trans.). Pearson Education, Inc.
- Colangelo, N., & Dettmann, D. F. (1983). A review of research on parents and families of gifted children. *Exceptional Children*, 50(1), 20-27. <https://doi.org/10.1177/001440298305000103>
- Coşkun, U. H., Sağır, T. M., & Girli, A. (2019). Parental efficiency as a predictor of problem solving skills of mothers who have gifted kids with special talents. *International Journal of Educational Spectrum*, 1(2), 106-130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijesacademic/issue/46915/599014> (Erişim tarihi: 23/05/2021)

- Çal, Ü. T., & Demirkaya, H. (2020). The role and importance of social studies in the education of gifted students. *Journal of History Culture and Art Research*, 9(2), 25-39. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i2.2344>
- Çelik-Şahin, Ç. (2014). Bilim ve sanat merkezi öğrencilerinin bu kurumlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi (HAYEF)*, 11(1), 101-117. <https://hayefjournal.org/tr/bilim-ve-sanat-merkezi-ogrencilerinin-bu-kurumlara-iliskin-goruslerinin-incelenmesi-13475> (Erişim tarihi: 17/04/2021)
- Dettmann, D. F., & Colangelo, N. (1980). A functional model for counseling parents of gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 24, 158-161. <https://doi.org/10.1177/001698628002400405>
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Anı Yayıncılık.
- Geake, J. G. (2009) "Neuropsychological characteristics of academic and creative giftedness," in *International Handbook of Giftedness*, ed L. V. Shavinina (Dordrecht: Springer), 261-73.
- Grusec, J. E., & Danyliuk, T. (2014). Parents' attitudes and beliefs: Their impact on children's development. <http://www.child-encyclopedia.com/parenting-skills/according-experts/parents-attitudes-and-beliefs-their-impact-childrens-development> (Erişim tarihi: 26/10/2020).
- Gürültü, E. ve Alcı, B. (2020). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde fırsat eşitliği bağlamında öğrenci ve veli görüşleri. *OPUS- Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(24), 2413-2442. DOI: 10.26466/opus.621789
- Hertzog, N. B., & Bennett, T. (2004). In whose eyes? Parents' perspectives on the learning needs of their gifted children, *Roepel Review*, 26(2), 96-104. <https://doi.org/10.1080/02783190409554249>
- Hodge, K. A., & Kemp, C. R. (2006). Recognition of gifted in the early years of school: Perspectives of teachers, parents, and children. *Journal for the Education of the Gifted*, 30, 164-204. <https://doi.org/10.4219/jeg-2006-259>
- Hosseinkhanzadeh, A. A., Yeganeh, T. & Taher, M. (2013). Investigate attitudes of parents and teachers about educational placement of gifted students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 631-636. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.616>
- Kahraman, S., & Tanrıkulu, T. (2019). The effectiveness of a psychoeducational program on parents' communication with their gifted children. *Turkish Journal of Giftedness and Education*, 9(1), 32-46. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tuzed/issue/58922/849497> (Erişim tarihi: 03/10/2021)
- Karakuş, F. (2014). Üstün yetenekli çocukları olan anne babaların çocuklarının eğitimine yönelik algıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 289-304. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuefd/issue/20251/214909> (Erişim tarihi: 11/10/2020)
- Kayışdağ, E, Melekoğlu, M. (2019). Bilim ve sanat merkezlerinin eğitim programlarının öğrenci görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Armağan Özel Sayısı*, 175-202. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548321>
- Kirk, S. A., & Gallagher, J. J. (1989). *Educating exceptional children* (6th Ed.). Houghton Mifflin.
- Koç, İ. (2016). Üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'yle ilgili görüşleri: Bir BİLSEM örneği. *Üstün Zekalılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(3), 17-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jgedc/issue/38699/449380> (Erişim tarihi: 12/25/2020)
- Malone, C. E. (1975). Education for parents of the gifted. *Gifted Child Quarterly*, 19(3), 223-225. <https://doi.org/10.1177/001698627501900311>
- Matthews, D. J., & Yun Dai, D. (2014). Gifted education: Changing conceptions, emphases and practice *International Studies in Sociology of Education.*, 24(4), 335-353. <https://doi.org/10.1080/09620214.2014.979578>
- MEB. (1991). *Üstün yetenekli çocukların eğitimi raporu*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis, second edition*. Sage Publications.

- Nazlı, S. (2014). *Aile Danışmanlığı*. Anı Yayıncılık.
- Ogurlu, Ü. (2016). The effect of parent training program for parents of gifted children on parental self-efficacy and awareness. *Milli Eğitim*, 45(209), 144-159. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36141/406069> (Erişim tarihi: 15/04/2021)
- Özbay, Y. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını. <https://www.aep.gov.tr/yayinlar/katilimci-kitaplari/> (Erişim tarihi: 23/05/2021)
- Özsoy, Y. (2014). Bilim ve sanat merkezi öğrenci, öğretmen ve velilerinin üstün yetenekli öğrenci kavramına ilişkin metaforları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 2(1), 74-87. <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=86f47d58-51cd-4263-bccf-88764f9c0908%40sdc-v-sessmgr03> (Erişim tarihi: 13/06/2021)
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Sage Publications.
- Piirto, J. (1999). *Talented children and adults: Their development and education* (2nd Ed.). Macmillan.
- Rodriguez-Neviras, E., Cadenas, M., Borges, A., & Valadez, D. (2019). Educational responses to students with high abilities from the parental perspective. *Frontiers in Psychology*, 10(1187), 1-18. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01187>
- Sak, U. (2020). *Üstün zekalılar: Özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri* (7. Baskı). Vize Akademik Yayıncılık.
- Sezer, Ş. (2016). Velilerin üstün yetenekli öğrencilerin değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 29-47.
- Silverman, L. K., & Golon, A. S. (2008). Clinical practice with gifted families. In S. I. Pfeiffer (Ed.), *Handbook of giftedness in children: Psychoeducational theory, research, and best practices* (pp. 199-222). Springer.
- Stewart, C. J. ve Cash, W. B. (1985). *Interviewing: Principles and Practices* (4. Baskı). Dubuque, IO: Wm. C. Brown Pub.
- Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Arnold, K. D. (2003). Beyond Bloom: Revisiting environmental factors that enhance or impede talent development. In J. H. Borland (Ed.), *Rethinking gifted education* (pp. 227-238), Teachers College Press.
- Van Tassel-Baska, J. (2013). Curriculum for the gifted. A commitment to excellence. *Gifted Child Today*, 36(3), 213-240. <https://doi.org/10.1177/1076217513487351>
- Walsh, F. (2012). *Normal Family Processes: Growing Diversity and Complexity* (4. Baskı). The Guilford Press.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (1984). *Case study research: Design and methods*. Sage.
- Yoo, J., & Moon, S. M. (2006). Counseling needs of gifted students: An analysis of intake forms at a university-based counseling center. *Gifted Child Quarterly*, 50(1), 52-64. <https://doi.org/10.1177/001698620605000106>
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. Özgür Yayıncılık.